

АКАДЕМИК ӘБСАТТАР ДЕРБІСӘЛІНІҢ
75 ЖЫЛДЫҒЫНА АРНАЛҒАН
«ШЫҒЫСТАНУ ЖӘНЕ РУХАНИЯТ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты
халықаралық ғылыми-теориялық
конференцияның
МАТЕРИАЛДАРЫ
2 желтоқсан 2022 жыл

MATERIALS
of international scientific and theoretical conference
«ISSUES OF ORIENTAL STUDIES and
SPIRITUALITY» 75th ANNIVERSARY OF ACADEMICIAN
ABSATTAR DERBISALI
December 2, 2022

Сүйеркүл Ботагөз Мырзабайқызы
филология ғылымдарының докторы
Қазақ-Америка университеті жанындағы факультет профессоры
Халықаралық білім беру корпорациясы (Алматы, Қазақстан)
e-mail: akbotakoz@mail.ru
Дүйсен Гульзада Еламанқызы
«Түркітану» мамандығының I курс докторанты
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Алматы, Қазақстан)
e-mail: gulzadaduisen@mail.ru*

ОРТА ҒАСЫР ҒҰЛАМАЛАРЫ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ РУХАНИ ҮНДЕСТІК

Грек ойшылдары әлем төрт элементтен, атап айтқанда, жер, ауа, су, от (terra, oer, aqua, ignis) және оларды құрайтын атомдардың әр-түрлі формалары элементтердің әртүрлі сапасына негізделген [1, 96-бет] деген теорияны қолдайды. Бұл теория исламнан кейін орта ғасырда мұсылман философтары қабылдаған және дамытқан идея болды. Ол кездегі қоғамдық сана діни таныммен сабақтасып жатқан. Діннің негізгі мазмұны әлеуметтік маңызы бар құндылықтарды қасиетті деп танудан құралады. Бұл құндылықтар – адам баласының өмір сүруі үшін аса маңызды – «топырақ», «ауа», «су», «от» сынды қажеттіліктер.

«Ғылыми зерттеу жүргізуде, ең алдымен, Аллатану ғылымының негізгі қағидаларын меңгерудің маңыздылығына ерекше мән беру қажеттігі ортағасырлық ғұламалардың энциклопедиялық білімінің негізгі кілті болғандығы анықталды» [2, 96-бет] – деп, зерттеушілер діни танымның негізін ортағасыр жазба ескерткіштерінде іздейді.

XIII ғасыр Анадолудағы сопылық мектептің негізін қалаушы түрік ақыны Жүніс Әміре «Насихаттар кітабы» («Risalet'ün Nushiyye») кітабында сопылық ілімнің «пайда болуы» туралы идеялогиясын паш етерде сөзді «Anasır-ı Erbaa» деп бастайды. «Anasır-ı Erbaa» ұғымы «төрт элемент» дегенді білдіреді [3, 9-бет]. Ақын аталмыш ұғымдардың адам рухындағы бейнесін метафоралық тәсілмен түсіндіреді. Метафора ретінде «топырақ», «ауа», «су», «от» лексемаларын алады.

Ал, XIV ғасыр діни таным өкілі Рабғұзидің «Адам ата-Хауа ана» қиссасында «топырақ», «су», «ауа», «от» «топырақ», «ауа», «су», «от» архетиптері адам болмысының, санасының, руханиятының өзіндік белгілерінің нышаны ретінде көрініс табады. Рабғұзидің діни бағытта жазылған әдеби мұрасында аталмыш танымдар, адамның ішкі әлемі, жан дүниесімен тығыз байланыста өрнектеледі.

Ғылыми зерттеу жүргізуде негізгі мақсатымыз – орта ғасыр жазба ескерткіштері материалдарындағы тілдік деректердің семантикалық ерекшеліктерін лингво-теологиялық қырынан талдай отырып аксиологиялық мәнін ашу болмақ.

«Топырақ», «ауа», «су», «от» элементтері Жүніс Әміренің поэзия кітаптарында және Рабғұзидің «Қисас ул-әнбийя» прозалық кітабының «Адам ата – Хауа ана» қиссасында әрбір заттың, болмыстың алғашқы үлгісі, түпнегізі ретінде көрініс табады.

Жүніс Әміре – сопылық поэзияның өкілі. Сопылар, сопылық ілімнің негізін «Сопылық – құт ілімі, даналық. Ал даналық – хикмет. Барлық хикмет атаулының иесі – Алла. Адам да табиғаттың бір бөлігі, демек, Құдайды тану үшін әуелі адам өзін тануы керек, ол танымды мешіт пен дінбасыларының қызметінсіз, зікір салу (Құдайды еске алу) арқылы жүзеге асыруға болады» [4, 9-бет] деген тұжырым арқылы анықтап көрсетеді.

Сопылықта Адам Құдайдың бір бөлігі ретінде онымен табысады, Құдайға қосылады, жалғасады... Құдайды тану – сопылар үшін бүкіл өмірінің мәні. Адам Құдайдың бір бөлігі ретінде өзін тануы керек. Юнус Әміренің танымында адамдық «мен» ешқандай сезім немесе ақылдың көмегінсіз, Тәңірмен тікелей байланысқа түсе алады. Бұл байланыста субъекті мен объекті арасындағы айырмашылық жойылады. Шын мәнінде, бар нәрсенің бәрі бізге ақиқатты бере алады, өйткені ол – Алланың көрінісі.

жер бетіне өзінің салмағымен, жердің тарту күшімен ғарышқа тарап кетпей тұрады. Жерге өте тығыз қысыммен орналасқандықтан, жер бетінде оның қатысуынсыз ешбір тіршілік жүрмейді. Ол жердегі тіршілік иелері: адамдар, өсімдіктер мен жануарлардың секунд сайын тыныс алуымен оларға қуат беріп, отты жандырып, темірді балқытып, техниканы жүргізіп, ғарышқа ұшырып, сүтті ұйытып, қамырды ашытып, қар-жаңбырды жаудырып, жер асты байлығын жетілдіріп, жер бедерін өзгертіп, өсімдіктерді тозаңдандырып, тағы басқа алуан түрлі заттарды адамның басқаруымен, пайдаға жаратып беруші – таңғажайып жаратылыс.

ОТ – адамзат топырақтан жаратылса, періштелер мен жындар ауа мен оттан жаратылған. Оттың жалыны көрінбейді. Құрамындағы қатты молекулалар ыстықта жалтырап көрінеді. Сол үшін де жындар көзге көрінбейді. Жалын екіге бөлінеді: зулмани және нурани. Екеуін де көзбен көру мүмкін емес. Зулмани жалыннан жындар, нурани жалыннан періштелер жаратылған. Діни түсінік бойынша, от – адам жаратылысындағы төрт түпнегіздің бірі, оттан адамның нәпсісі жаратылған. «От» архетипімен байланысты мәліметтер Рабғұзидің «Адам ата мен Хауа ана» қиссасында «Топырақ пен оттың айтысы» деген бөлімде жан-жақты баяндалады: Алла адамды жаратам деп ниеттенген кезде су, от, жел бір-бірімен дауласады. От айтады, адамды менен жаратады деп. Су қарсы шығады, отты мен өшіре аламын, адамды менен жаратады деп. Сосын жел қарсы шығады, мен кез келген нәрсені жел арқылы жоқ қыла аламын, адамды менен жаратады деп. Сол кезде жер үндемейді. Періште келіп Алла Адамды сенен жаратады деп, жердің бір бөлігін алып кетеді...

Біз бұл туындылардан дүние жаратылысындағы негізгі төрт элементті (су, топырақ, от, ауа) алып, мақалаға арқау еттік. Бұлардың қай-қайсысы да – адам баласының өмір сүруі үшін аса маңызды қажеттіліктердің, құндылықтардың бастауы. Бұл тілдік фрагменттерді авторлар шығармаларында саналы түрде адам табиғатын таныту құралы ретінде қарастырған. Мұны ғұламалардың менталды лексиконы мен тілдік қолданысындағы адам бейнесінің шығарма тілінде тоғысуынан көреміз.

Қорыта келгенде, орта ғасыр ғұламаларының танымындағы үндестік кездейсоқтық емес. Мақалада «су», «топырақ», «от», «ауа» архетиптерінің шығарма авторларының санасындағы тілдік бейнесін ашып көрсету арқылы тілде таңбаланған рухани-танымдық ақпараттың бір екені анықталды. Жасалған талдау нәтижесінде Су мен Топырақтың қасиеттерін бойына сіңіре алмаса, Адам – Адам болудан қалады деп тұжырым жасауға болады.

ПАЙДАЛАНҒАН ӘДЕБИЕТ ТІЗІМІ:

1. Кенни Энтони. Батыс философиясының жаңа тарихы, 1-том, Антика философиясы. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2018 жыл – 408 бет.
2. Сүйеркүл Б. М., Сейітбекова А.А. Тарихи теолингвистика: қалыптасуы, дамуы, негізгі бағыттары Н.Рабғұзидің «Адам ата-Хауа ана» қиссасы мен А.Йүгінекидің «Ақиқат сыйы» дастаны материалдары негізінде. Монография. – Алматы, «Ғылым ордасы» РМҚ баспаханасы, 2017. – 194 б.
3. İskender Pala, Dört Güzeller, Toprak, Su, Hava, Ateş, İstanbul, 2008
4. Сыздықова Рәбиға. Ясауи «Хикметтерінің» тілі. Көптомдық шығармалар жинағы. – Алматы: «Ел-шежіре», 2014. -667 б.
5. Ziya AVŞAR. NASİHATLER KİTABI (Risâletü'n Nushiyye) Yunus Emre, Eskişehir, 2013. -146 s.
6. Tatçı, M. (2008b). Yûnus Emre Divânı. İstanbul: H Yayınları. – 437 s.
7. Timurtaş, F. K. Yûnus Emre Divânı. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. 1980. -237 s
8. Abdülbaki Gölpınarlı, Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri. 1941. -565 s.
9. Сүйеркүл Б.М. Хорезмидің «Мұхаббатнамесіндегі» (XIV ғ.) лингвосомиотикалық кеңістік–Алматы: Дайк-пресс, 2011. – 376 б.
10. Mustafa ÖZÇELİK. Bizim Yunus. Sistem Ofset, Ankara.1. Basım, Nisan 2010-241 s.
11. Сағындықұлы Б. Ғаламның ғажайып сырлары. – Алматы: Ғылым, 1997. -296 б.
12. Нұрәулетова Б.И. Жыраулар поэтикасындағы дүниенің концептуалдық бейнесі. – Астана: Нұра–Астана, 2008. – 432 б.

МАЗМҰНЫ СОДЕРЖАНИЕ

АКАДЕМИК АБСАТТАР ДЕРБИСАЛИ: ВЕЛИКИЙ ПЕДАГОГ, ВЫДАЮЩИЙСЯ УЧЕНЫЙ, ОПЫТНЫЙ ДИПЛОМАТ, ГОСУДАРСТВЕННЫЙ, ОБЩЕСТВЕННЫЙ И РЕЛИГИОЗНЫЙ ДЕЯТЕЛЬ

<i>Дербісәліева Р.</i> Бір өзі бірнеше ғылыми мекеменің жұмысын атқарды.....	3
<i>Оразбай А.Т.</i> Профессор Абсаттар қажы Дербісәлінің егемен еліміздің шығыстану ғылымын қалыптастырудағы және руханиятын дамытудағы тарихи рөлі туралы.....	8
<i>Лама Шариф Қ.Қ.</i> Ұстазы жақсының ұстанымы жақсы.....	11
<i>Қалекенов Е.</i> Ұлағатты ұстаз, қазақ арабистикасының атасы, ғалым, қоғам қайраткері.....	13
<i>Исағалиев А.Қ.</i> Ұлағатты ұстазым.....	15
<i>Өтпенев Н.Т.</i> Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы және Абсаттар қажы Дербісәлі хазірет	17
Д	
<i>Жеменей И.</i> Абсаттар Дербісәлі және шығыстану	23
<i>Әсімақова А.С.</i> Әбу Насыр Әл-Фараби бастаған бабалар ғылыми мұрасының шырақшысы-профессор Абсаттар Дербісәлі	28
<i>Авакова Р. А.</i> Ұлт руханияты жолындағы мағыналы ғұмыр.....	35
<i>Сурашев Н.Т.</i> Абсаттардың балғын балалық шақтары.....	41
<i>Құлбарақ С. М.Х.</i> Дулатидің «жаһан наме» дастаны және академик Ә.Дербісәлі	47
<i>Сапарбай И.</i> Әбекем	51
<i>Атабай Б.А.</i> Ұстазымның әр сөзі бір ғибрат еді.....	54
<i>Алқебаева Д.А.</i> А. Дербісәлі – руханият жаршысы.....	59
<i>Жәліекова М.Ә.</i> Жан әкем.....	64
Б	
<i>Қасымов А.М.</i> Әбу Насыр Әл-Фарабинің Дербісәлі Дербісәлі зерттеулерінде.....	79
<i>Әмарбекова Ж.Т.</i> Көрнекті шығыстанушы-ғалым А.Б. Дербісәлі ұстаздың араб тілді деректерді зерттеудегі методологиясы.....	82
Ы	
м	
о	
в	
ВОСТОЧНАЯ КУЛЬТУРА В ЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ ЯЗЫК И КУЛЬТУРА СТРАН ВОСТОКА	
<i>Надирова Г. Е.</i> Женщины-наставницы в религиозном контексте Марокко	88
<i>Aşur Özdemir Kültürlerin yakınlaşması ve gelişmesinde çevirinin rolü</i>	93
<i>Міжанбаева У.Т.</i> Араб түркі сөз алмасуының кейбір тарихи жағдайлары.....	97
<i>Ыранбаева А. Ж., Қамбарбекова Ғ. Ә.</i> Парсы тіліндегі діни мазмұндағы фразеологизмдер	100
<i>Қағазбаева Э.М., Бүркітбай Г.Ж.</i> Гендерные аспекты кочевого общества.....	107
<i>Амова Е.А., Коваленко Е.С., Уюкбаева М.И.</i> Эстетика и поэтика Востока в лирике Б. Канапьянова.....	112
<i>Мен Д.В.</i> Сохраняя культуру и традиции, смотрим в будущее	117
<i>Мустафаева А.А., Жумажанова Ф.Т.</i> Әл-фараби трактаттарындағы ой-пікірлердің ұлттық дүниетаныммен сабақтастығы.....	125
<i>Набиев Р.А.</i> Культура межконфессионального сосуществования в контексте исторической памяти поволжских народов.....	130
<i>Ғелебаев Ғ.Т.</i> Ортағасырлық түркілік философиялық дәстүр Ұлы жібек жолында	135
<i>Ниномия Такаши.</i> Жапон тілі, қазақ тілі, қырғыз тілдерін кросс-мәдени прагматикалық зерттеуге байланысты деректерді жинау тәсілі	143
<i>Абдырақын Н.</i> Өлі және тірі әдебиет	146
<i>Қатбаева Г.К.</i> Қытай лингвистика ғылымындағы фразеологизмдердің орны	150
<i>Әбелдаев Ж. Ә.</i> Илияс Есенберлиннің «Қаһар» романындағы ұлттық бірегейлік идеясы	155
<i>Оразова Р.К.</i> Ұлттық мәдениеттің туыстық атауларында көрініс табуы (араб және қазақ тілдері негізінде)	161
<i>Өразақынқызы Ф., Қалиолла А., Анипина А.К.</i> Ұлттық мінез және оның мақал-мәтелдердегі көрінісі (қытай және қазақ тілдері негізінде)	166
<i>Kembergenova D.</i> Truth and the best way to live from different perspectives	174
<i>Мұратбек Г.М.</i> Цветовая символика Южной Кореи в сопоставительном анализе со странами Китая, Японии, Северной Кореи	179
<i>Қуатова Х.Р., Ашинова Ш.Е.</i> Жапонияның цифрлық қоғамға өту факторлары мен болашағы	184
<i>Рахимова Қ., Батырхан Б.</i> Ирандық діни интеллектуалдар идеясы.....	188

а
қ

д
а
л

<i>Шарыпова А.С.</i> Синхронный перевод в аспекте международных отношений.....	192
<i>Шоинжанова М.Т.</i> Жастарды ұлттық рухта тәрбилеудің маңыздылығы	195
<i>Байчигашева Д.Д., Сауданбекова Ш.Т.</i> Корей мәдени толқынының қазақ жастарына әсері	199
<i>Жарбосынова Н.Д.</i> Қазіргі пәкістан қоғамының мәдени өміріндегі мақал-мәтелдердің алатын орны	204
<i>Ибраимова А.Р., Досымбекова Р. Ө.</i> Қазақ және қытай тілдеріндегі әлеуметтік этикет мәселелері	210
<i>Кадириханова М.</i> “Гүлістан” шығармасында адамгершілік негіздерінің жырлану ерекшелігі.....	217
<i>Кенжебекова М.</i> Қытай мәдениетіндегі гүл символикасы (Пион гүлі бейнесі мысалында)	221
<i>Арипова А.Б., Ақын Б.Қ.</i> Корей мәдениетіндегі ұлттық идеялогияның көріністері: ұлттық ойындарының негізінде.....	225
<i>Құсманова А., Мадиев Д.</i> Қытай драматургы – Тан Сяньцзу шығармашылығындағы өмір мен өлім концепциясы	231
<i>Қасымова Д.А., Балакаева Л.Т., Сауданбекова Ш.Т.</i> Культурный брендинг как инструмент мягкой власти Японии.....	237
<i>Бейіл Е.С., Сауданбекова Ш.Т.</i> Қазақ және жапон ауызекі тіліндегі дәстүрлі мәдениет көрінісі	243
<i>Урумова Т.Б.</i> Қазіргі заманғы ағылшын тілді үнді авторларының мәдени бірегейлік мәселелері.....	249
<i>Шадкам З., Малиева Н.А.</i> Түрік салт-дәстүрінде кәде-сый рәсімдерінің ерекшеліктері	254
<i>Мұстафаұлы С., Меделова Ә.А.</i> Қытайдағы қазақтар тіліндегі қытай кірме сөздерінің құрылымдық сипаты.....	260
<i>Мұратбекова Ж.Е., Қортабаева Г.Қ.</i> Қытайдың дәстүрлі шамдарындағы жұмбақтардың юморлық сипаты.....	268
<i>Orazakynkyzy F., Peng Danling.</i> The development dilemma of Chinese literature in the new media environment	272
<i>Рабилова А.С., Сауданбекова Ш.Т.</i> Жаһандану дәуіріндегі Кореяның әлеуметтік-мәдени жағдайы	278
<i>Серікқазы А.С., Досымбекова Р.О.</i> Общие проблемы казахского языка в юрлингвистике	283
<i>Ламанова К.А., Беялова А.Е.</i> «Мягкая сила» Кореи как способ популяризации корейского языка и культуры в Казахстане	288
<i>Су Цзяин, Сапарбаева Н.Б.</i> Особенности перевода русских дипломатических текстов на китайский язык	294
<i>Торехан А.А.</i> Қытайдың дәстүрлі мәдениеті қытайлық корпоративтік мәдениеттің рухани-идеологиялық негізі ретінде.....	301
<i>Шайхығали Т.А., Амирбекова У.А.</i> И Саңның «Қанаттар» повесіндегі өмір философиясы.....	307

ШЫҒЫС ЕЛДЕРІНІҢ ТАРИХЫ МЕН САЯСАТЫ ИСТОРИЯ И ПОЛИТИКА СТРАН ВОСТОКА

<i>Керімбаев Е.Ә.</i> Қытайдың «Жұмсақ күш» саясатының ерекшелігі және басты бағыттары	311
<i>Құлназарова Г.С., Сартаева Қ.С.</i> Түркия ташкентінің тарихы	321
<i>Tokkarina A.M.</i> Educational migration from Kazakhstan to Japan	326
<i>Нуреттин Чакыр.</i> Влияние Чокана Валиханова на мыслительную систему Фёдора Достоевского	337
<i>Мейрбаев Б.Б., Жамашев А.Ш., Көпбаева Р.З.</i> Ислам қаржысындағы бағалы қағаздар, Сукук әлемі	343
<i>Kairanbayev N.S.</i> Soft power of the UAE	354
<i>Молдабек Е., Сүлейменов П.</i> Мемлекеттік басқару ісі жөнінде Әл-Фарабидің теориялық көзқарастары	358
<i>Болатбек А., Мұқаметханұлы Н.</i> Китайские прямые инвестиции в Казахстане: возможности и риски.....	365
<i>Күлес А.А.</i> Қазақстан мен Қытайдың банкаралық қатынасы	372
<i>Оспанов Н.М.</i> БҰҰ-дағы 1945-1948 жылдардағы Корей мәселесі	279
<i>Пицалин В.А., Ашинова Ж.Е.</i> Необуддийские организации Японии: история и перспективы.....	385
<i>Сеитов Р. М.</i> Социокультурные особенности японской демократии.....	391
<i>Түлебаева А.Т., Беялова А.Е.</i> Корея Республикасының жұмсақ күшінің Қазақстан жастарына әсері	395

КАЗАХСТАН И ИСЛАМСКИЙ МИР: НАСТОЯЩЕЕ И БУДУЩЕЕ ИСТОРИЧЕСКИХ, КУЛЬТУРНЫХ, ДУХОВНЫХ СВЯЗЕЙ

<i>Түлебаева С.А.</i> Казахстан и исламский мир: новые реалии и перспективы сотрудничества.....	403
<i>Сабер Эль-Сайед Машалы</i> «Қазақстан және ислам әлемі: мәдени байланыстардың шындығы және олардың болашағы (Мысал ретінде Құран Кәрімнің мағыналарын аудару)»	408
<i>Jamashev A.Sh., Kurmanaliyeva K.A., Toygazhinov A.A.</i> «Semantic features and phenomena of the concept of extremism, radicalism and terrorism»	417
<i>Құрманалиева А. Д., Қожас Тоқтыяр</i> «Суффа сахабаларының Құран жаттау әдіс-тәсілдері»	426
<i>Бегалинова К.К., Таласбаев Е.Т.</i> «Жаһандану жағдайындағы ислами білімнің орны»	432

Бегалинова К. К., Назаров А. Б. «Құрандағы отбасы құрылымы»	437
Аманкул Т.О. «Последствия атеистической политики против религии Ислам в советском Казахстане в 1920-1930 годы».....	445
Шоқай Е. «Тәжуид ғылымы– арабтану саласының лингвистикалық әрі тарихи дерек-дәйектік бөлігі» («Көрнекі тәжуид» кітабына жасалған қазақша аударма негізінде).....	449
Лифанов С. А. Ислам и «Digital religion»: мировой и казахстанский опыт	456
Оралқұл Ә.С. «Әлемдік діндердегі бала тәрбиесі»	464
Шайкенова Р.С. «Исламға дейінгі қоғамдардағы әйелдің әлеуметтік бейнесі»	474
Шайкенова Р.С. «Тәпсір мен оның түрлері және шарттары»	481
Көмеков Б.Е. «Ортағасырлық араб географиялық карталары Қазақстан тарихының дереккөзі ретінде».....	486
Керім Ш. Ғұлама Мұбашир-хан ат Тарази қос төңкеріс тұсында. Саяси күрес жолында	492
Қамбарбекова Ғ. Ә. «Мир Әбдул Карим Бұхаридың «Орта Азия тарихы» кітабындағы қазақтарға қатысты деректер»	498
Құрманәлі А. А., Бимаханбет Н. «Ахмет Ясауи мен Жүніс Әміре шығармашылығындағы рухани құндылықтар»	504
Кайранбаева Н. Н., Шадкам Зубайда «Қисса-и Джанкнаме Рисале-и Шах-и Мардан» қолжазбасындағы араб және парсы қос сөздерінің қолданысы»	510
Сүйерқұл Б. М., Дүйсен Г. Е. «Орта ғасыр ғұламалары шығармаларындағы рухани үндестік»	515
Бүркітбаева Ш.Д. «Армян жазулы қыпшақ ескерткіші "Дана хикар сөзіндегі" дәстүрлі сөз (мақал-мәтелдер) қолданысының қазіргі қазақ тіліндегі көрінісі»	521
Конкабаева Н. Н. «Ат-тухфатуз Закийя Фил Луғатит Туркийя» қолжазбасындағы соматизмдердің түркі тілдеріндегі қолданыстарына байланысты салыстырмалы-салғастырмалы талдау»	524
Чокатова А.М., Батырхан Б.Ш. «Фердоусидің «Шахнамасының» ирандық ұлттық болмысты жаңғыртудағы рөлі»	531